

WYBRANE PROBLEMY ZWIĄZANE Z OCHRONĄ WIZERUNKU W ŚWIECIE MEDIÓW CYFROWYCH

ADAM GÓRSKI

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Instytut Dziennikarstwa i Informatyki

ABSTRACT

Issues related to image protection in the world of digital media

The protection of image in the world of modern digital media is of utmost importance. Nowadays every mobile phone has an inbuilt digital camera which can take pictures and record a video and also – just with so-called one click – share them on social media or other websites. Because of various reasons the person in the picture might not want their image to be spread (for example during an accident, armed forces intervention etc.). Everyone has a right to decide in which situations their image will be published online. The paper aims to present the regulations about image protection as well as the basis to its protection according to current provisions of law, with special regard to the newest jurisdiction of the courts of common law in this realm. Social awareness of law is increasing and a bigger group of people want to actively pursue their rights. Because of this in the nearest future we can expect an increase in the number of legal actions in this scope. Constant development of the digital media is also of vital importance in this field. All the problems mentioned in the article are the reason why the interest of legal doctrine and jurisdiction will remain high for a long period of time.

Keywords: image, personal rights, press law, copyright, civil law

✉ Adres do korespondencji: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Dziennikarstwa i Informatyki; ul. Świętokrzyska 21d, 25-406 Kielce; adgorski@wp.pl

Wstęp

Kwestie związane z ochroną wizerunku we współczesnym świecie mediów cyfrowych są niezwykle istotne. Obecnie każdy telefon komórkowy zaopatrzony jest w aparat cyfrowy, który może robić zdjęcia i nagrywać sekwencje wideo, jak również – za przysłowiowym naciśnięciem jednego klawisza – publikować te nagrania na portalach społecznościowych, czy też na poszczególnych witrynach WWW. Z wielu powodów osoba umieszczona na zdjęciu/filmie może sobie nie życzyć, aby jej wizerunek był rozpowszechniany (np. podczas upadku, interwencji służb mundurowych itp.). Każdy ma prawo decydować, w jakich sytuacjach jego wizerunek będzie publikowany w sieci. Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie regulacji prawnych dotyczących ochrony wizerunku, jak również wskazanie podstaw jego ochrony w świetle obowiązujących przepisów, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszego orzecznictwa sądów powszechnych w tym zakresie.

Prawo do wizerunku

Na wstępie należy zaznaczyć, że wizerunek jest dobrem osobistym jedynie osób fizycznych¹. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że pojęcie wizerunku obejmuje dostrzegalne, fizyczne cechy człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację osoby wśród ludzi, jako obraz fizyczny, portret, rozpoznawalną podobiznę². Przedstawienie wizerunku następuje także, gdy pomimo zniekształcenia obrazu czy też częściowego zasłonięcia twarzy możliwa jest identyfikacja danej osoby³.

¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1977 r. I CR 159/77, System Informacji Prawnej Legalis (dalej: Legalis) [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015]; Komentarz do art. 23 Kodeksu cywilnego (dalej: KC) – Pietrzykowski 2015; Komentarz do art. 81 Ustawy o prawie autorskim (dalej: PrAut) w: Ferenc-Szydełko 2014; Barta, Markiewicz 2009, s. 99.

² Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 stycznia 2014 r., I ACa 1452/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015]; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2004 r., II CK 330/03, *Monitor Prawniczy* 2005 nr 2, s. 111; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I CSK 72/09, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy* 2010, nr A, poz. 29, s. 180, *Monitor Prawniczy* 2010, nr 19, s. 1076; Komentarz do art. 81 PrAut w: Ferenc-Szydełko 2010, s. 119; Ferenc-Szydełko 2014; Siwicki 2014; Tylec 2011; Grzeszak 1997; Barta, Markiewicz 2009, s. 99.

³ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 listopada 2013 r., VI ACa 127/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015]; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 319/07, *Monitor Prawniczy* 2008, nr 4, s. 172; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2003 r., IV CKN 1819/00, *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2004, nr 6, poz. 75, s. 318; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 czerwca 2014 r., I ACa 279/14 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

Naruszenie prawa do wizerunku następuje nie tylko wskutek rozpowszechniania utrwalonego obrazu, ale także przez upodabnianie się do innej osoby w celu wprowadzenia w błąd obserwatorów⁴.

W celu uzyskania ochrony prawnej poszkodowany nie musi czekać aż nastąpi naruszenie jego prawa do wizerunku; już na etapie zagrożenia naruszeniem może wystąpić do sądu o udzielenie ochrony prawnej⁵.

Odpowiedzialność naruszcyciela uzależniona jest od trzech przesłanek: istnienia dobra osobistego (wizerunku), jego naruszenia oraz bezprawności działania⁶. Jak podkreśla się w doktrynie i orzecznictwie, podmiot naruszający cudze dobro osobiste nie będzie ponosił odpowiedzialności, jeżeli wykaze, że jego zachowanie nie było bezprawne, a więc że istniały okoliczności, które je wystarczająco usprawiedliwiały⁷.

Podzielić należy pogląd, że wśród okoliczności wyłączających bezprawność powinno się wyróżnić dwie kategorie, tj. pierwszą – obejmującą okoliczności, których zaistnienie automatycznie uchyla odpowiedzialność za naruszenie dobra osobistego, oraz drugą – obejmującą takie okoliczności, których zaistnienie powoduje konieczność wagi dóbr obu zainteresowanych podmiotów w celu ustalenia, czy dokonane lub grożące naruszenie jest bezprawne⁸. Do pierwszej kategorii zalicza się zgodę uprawnionego, działanie na własne ryzyko, działanie na podstawie upoważnienia ustawowego oraz wykonywanie własnego prawa podmiotowego. Do drugiej kategorii należy prawo do korzystania z własnej wolności, tj. sytuacje, w których naruszciciel, podejmując swoje działanie, korzysta z przysługującej mu np. swobody wypowiedzi, wolności pozyskiwania i przekazywania informacji itp.⁹.

Regulacje dotyczące ochrony wizerunku zawiera także przepis art. 81 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r.¹⁰, zgodnie z którym, rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Przez rozpowszechnienie należy rozumieć sytuację, w której stworzona zostaje możliwość zapoznania się z wizerunkiem bliżej nieokreślonego, niezamkniętemu kręgowi osób¹¹. Podkreślić należy, że zgoda osoby na publikowanie jej wizerunku może być wyrażona w dowolnej formie, jednakże zgoda ta musi być

⁴ Komentarz do art. 23 KC w: Gniewek, Machnikowski 2014.

⁵ Zob. art. 24 § 1 ustawy Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.

⁶ Uzasadnienie uchwały Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., III CZP 53/04, *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2005 nr 9, poz. 110, s. 484; *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2005 nr 12, poz. 144, s. 654; uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 czerwca 2014 r., I ACa 185/14 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

⁷ III CZP 53/04, *Orzecznictwo Sądów...*; I ACa 185/14 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015]; Komentarz do art. 24 KC w: Gniewek, Machnikowski 2014.

⁸ Komentarz do art. 23 KC w: Gniewek, Machnikowski 2014.

⁹ Tamże.

¹⁰ Dz.U. Nr 24, poz. 83 ze zm.

¹¹ Zob. art. 6 pkt 3 PrAut (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2013 r., I CSK 739/12, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy* 2015, nr A, poz. 2, s. 10).

niewątpliwa¹². W orzecznictwie podkreśla się także, że osoba jej udzielająca musi mieć pełną świadomość nie tylko formy przedstawienia jej wizerunku, ale także miejsca i czasu publikacji¹³. Bezprawne jest wykorzystanie wizerunku w innym celu niż objęty zezwoleniem¹⁴.

Zgodnie z art. 81 PrAut, w braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie. W doktrynie wskazuje się, że przepis ten przyjmuje domniemanie zgody na rozpowszechnianie wizerunku, spełnione muszą być jednak dwa warunki, tj. pozowanie oraz przyjęcie zapłaty¹⁵.

Zezwolenia nie wymaga natomiast rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych;
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, kraj-obraz, publiczna impreza (art. 81 ust. 2 PrAut).

W orzecznictwie zwraca się uwagę, że w przepisach ustawy nie ma definicji pojęcia „osoba powszechnie znana”. Przy ustalaniu kręgu tych osób uwzględniane są pewne okoliczności: sprawowanie funkcji politycznych lub społecznych, popularność poza własnym środowiskiem ze względu na działalność zawodową, sportową, amatorską, czy hobbystyczną. W uzasadnieniu wyroku z dnia 18 grudnia 2013 roku Sąd Apelacyjny w Krakowie podkreślił, iż w literaturze zwraca się uwagę, że nie jest wykluczona relatywizacja wymogu „powszechnej znajomości danej osoby” w zależności od kręgu odbiorców, do których jest adresowana dana forma rozpowszechniania wizerunku¹⁶.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 lipca 2007 roku Sąd Najwyższy stwierdził, że osoby powszechnie znane to osoby, które wprost lub w sposób dorozumiany godzą się na podawanie do publicznej wiadomości wiedzy o swoim życiu. Nie są to jednak tylko aktorzy, piosenkarze czy politycy, lecz także osoby prowadzące inną działalność, na przykład gospodarczą lub społeczną¹⁷. Nie można jednak zapominać, że wyjątek od wyrażonej w art. 81 PrAut zasady, że rozpowszechnianie wizerunku wymaga zgody osoby na nim przedstawionej, zachodzi w razie kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek:

- 1) osoba, której wizerunek jest rozpowszechniany ma być „znana powszechnie”, oraz

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 marca 2014 r. I ACa 1207/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

¹³ I ACa 185/14 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015]

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27 października 2005 r., VI ACa 838/04, Legalis.

¹⁵ Komentarz do art. 81 PrAut (Ferenc-Szydelko 2014).

¹⁶ I ACa 1352/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

¹⁷ I CSK 134/07, Legalis.

- 2) jej rozpowszechniany wizerunek ma być wykonany w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych (art. 81 ust. 2 pkt 1 PrAut)¹⁸.

Przesłanka „związku z pełnieniem funkcji publicznych” obejmuje nie tylko sytuacje, w których ma miejsce wykonywanie przez daną osobę funkcji publicznych, lecz także wszystkie inne zdarzenia o wymiarze publicznym z udziałem tej osoby (z wyłączeniem jednak zdarzeń należących do sfery prywatności), które mogą mieć znaczenie dla oceny jej zachowań i postaw jako osoby publicznej¹⁹.

Jak już podkreślono, zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku osoby stanowiącej jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza (art. 81 ust. 2 pkt 2 PrAut). W doktrynie i w orzecznictwie podkreśla się, że przepis ten dotyczy przedstawienia miejsca lub wydarzenia, w którym występują wprawdzie rozpoznawalne osoby, ale główną treść przedstawienia konstruuje miejsce (np. ulica lub budowla) lub wydarzenie (np. manifestacja lub impreza sportowa), a nie rozpoznawalna podobizna osoby lub osób; nie osoba, lecz miejsce lub wydarzenie stanowi główny przedmiot treści przedstawionej. Podkreśla się, że dla zastosowania art. 81 ust. 2 pkt 2 PrAut rozstrzygające znaczenie ma ustalenie w strukturze przedstawienia relacji między wizerunkiem osoby (lub osób), a pozostałymi elementami jego treści: jeśli wizerunek osoby stanowi jedynie element akcydentalny lub akcesoryjny przedstawienia (tzn. w razie jego usunięcia nie zmieniłby się przedmiot i charakter przedstawienia), rozpowszechnianie nie wymaga zezwolenia²⁰.

Podobnie jak w przypadku dochodzenia roszczeń związanych z naruszeniem dóbr osobistych poszkodowany nie musi czekać, aż nastąpi naruszenie jego prawa do wizerunku. Już na etapie zagrożenia naruszeniem może wystąpić do sądu o udzielenie ochrony prawnej (zob. art. 83 w zw. z art. 78 ust 1 PrAut).

Podsumowując tę część rozważań, stwierdzić należy, że poszkodowany przez bezprawne rozpowszechnianie jego wizerunku może dochodzić ochrony swoich praw na drodze przepisów kodeksu cywilnego, jak również prawa autorskiego. W orzecznictwie i literaturze wskazuje się, że przepis art. 23 KC dopuszcza zbieg norm prawnych z regulacją zawartą w art. 81 PrAut. Umożliwia to osobie zainteresowanej wybór bądź kumulatywnego, bądź alternatywnego stosowania środków ochrony²¹.

Wskazana okoliczność ma ogromne znaczenie praktyczne, gdyż domagając się ochrony, np. wyłącznie na podstawie naruszenia przepisów prawa autorskiego, ocena zgłoszonego roszczenia winna się jedynie ograniczać do rozważenia, czy

¹⁸ I CSK 739/12, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy* 2015, nr A, poz. 2, s. 10.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18 grudnia 2013 r., I ACa 1352/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

²⁰ Komentarz do art. 81 PrAut (wraz z przytoczonym tam wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 19.12.2001 r., I ACa 957/01, niepubl.) (Ferenc-Szydełko 2014).

²¹ I ACa 1452/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

pozwany dopuścił się naruszenia przepisu art. 81 PrAut²². Dodatkowo, sąd rozstrzygając sprawę na podstawie przepisów prawa autorskiego, związany będzie ogólnymi zasadami rozkładu ciężaru dowodów (art. 6 KC), w przeciwieństwie do ochrony na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, gdzie ustawodawca wprowadził domniemanie bezprawności (zob. art. 23–24 KC), i to na pozwanym ciąży obowiązek wykazania, że jego działania nie miały charakteru bezprawnego²³. Co prawda podstawa prawna wskazywana nawet przez profesjonalnego pełnomocnika nie wiąże sądu²⁴, jednak wskazanie podstawy prawnej wyznacza, jakie fakty w sprawie są istotne oraz jakie postępowanie dowodowe jest konieczne dla dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności²⁵. Zgłoszenie dowodów dotyczących ustalenia faktów niemających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy należy uznać za działanie zmierzające jedynie do zwłoki postępowania i tym samym dowody takie powinny zostać pominięte²⁶.

Omawiając problemy związane z podstawą prawną dochodzonego roszczenia, postawić należy zasadnicze pytanie, czy sąd może żądać jej podania. W przypadku braku reprezentowania strony przez profesjonalnego pełnomocnika żądanie takie już na wstępie wydaje się niedopuszczalne. Strona nie musi posiadać wiedzy prawniczej, aby występować przed sądem. W przypadku profesjonalnych pełnomocników także takie żądanie jest wątpliwe w świetle obowiązujących przepisów prawa. I tak, w pozwie należy jedynie określić żądanie i przytoczyć okoliczności faktyczne je uzasadniające (zob. art. 187 KPC). Zgodnie z art. 127 KPC oraz 210 § 1 KPC w pismach przygotowawczych i na rozprawie strony mogą wskazywać podstawy prawne swoich żądań lub wniosków. Tak więc wskazanie podstawy prawnej jest uprawnieniem strony niezależnie od tego, czy jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, czy też nie. W przypadku, gdy sąd będzie nalegał na podanie podstawy prawnej żądania, konieczne jest zgłoszenie zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 KPC, mającego za przedmiot naruszenie przepisów postępowania, czyli właśnie art. 187 KPC oraz art. 127 KPC i 210 § 1 KPC.

Podanie wywodów prawnych nie pozostaje jednak bez praktycznego znaczenia dla rozpoznawanej sprawy. W doktrynie podkreśla się, że ich podanie ma na celu ułatwienie sądowi rozstrzygnięcia sprawy oraz przekonanie sądu do wykład-

²² I ACa 1452/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

²³ Barta, Markiewicz 2009, s. 106.

²⁴ Uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., II PK 277/10, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych* 2012, nr 13–14, poz. 162, s. 530.

²⁵ Uzasadnianie wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 24 czerwca 2014 r., II C 266/12 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

²⁶ Zob. art. 217 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (dalej: KPC – Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.); Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1997 r., I PKN 71/96, *Monitor Prawniczy* 1998, nr 1, s. 31; zob. też Komentarz do art. 217 KPC (Marciniak, Piasecki 2014), gdzie wskazano, że nie można przyjąć reguły, w myśl której powołanie określonej podstawy prawnej oznacza, iż powód poddaje pod osąd tylko te fakty, które mogą służyć zastosowaniu wskazanej przez niego normy prawa.

ni prawa zaoferowanej przez stronę²⁷. Jak wcześniej podkreślono, przepisy prawa cywilnego w omawianym zakresie przewidują domniemanie bezprawności, brak wyraźnego wskazania na regulację art. 23–24 KC może spowodować, iż sąd ograniczy się do rozpoznania sprawy jedynie na podstawie przepisów prawa autorskiego i tym samym ciężar dowodu spocznie na powodzie. Dodatkowo o kwalifikacji prawnej poszkodowany dowie się po wydaniu wyroku (zob. art. 328 § 2 KPC).

W tym miejscu należy podkreślić, że sąd nie ma obowiązku udzielania wskázówek dotyczących podstaw prawnych dochodzenia określonych roszczeń²⁸. Przyjęcie niepełnej/błędnej podstawy prawnej rozstrzygnięcia stanowić będzie co prawda zarzut apelacyjny, jednak niewątpliwie sytuacja procesowa jest korzystniejsza w przypadku wygrania sprawy w pierwszej instancji, a nie wyczekiwania na ewentualne błędy sądu i przeniesienia ciężaru sprawy na sąd odwoławczy.

Ochrony wizerunku w pewnym zakresie możemy się domagać także na podstawie przepisów prawa prasowego²⁹. Podstawowym przepisem PP zapewniającym ochronę wizerunku jest art. 14 ust. 1, który dotyczy publikowania lub rozpowszechniania w inny sposób informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych. Przepis ten wymaga zgody osób udzielających informacji na ich publikowanie lub rozpowszechnianie. Niewątpliwie jest, iż publikując/rozpowszechniając zapis wizualny, rozpowszechniamy także wizerunek osoby udzielającej informacji. Jak słusznie podkreśla się w doktrynie, wskazany przepis nie dotyczy wszystkich zapisów wizualnych, a jedynie tych, które rejestrują akt „udzielenia informacji”. Tym samym wskazany przepis nie dotyczy osoby, której postać została zarejestrowana w formie wizualnej, a nie wypowiedziała się³⁰.

Zgodnie z art. 37 PP do odpowiedzialności za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego stosuje się zasady ogólne chyba, że ustawa stanowi inaczej. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że to do poszkodowanego należy prawo wyboru roszczenia lub roszczeń. Zatem może on dochodzić swoich praw bądź na podstawie art. 23 i 24 KC oraz stosownych przepisów prawa prasowego, bądź alternatywnie – na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego lub prawa prasowego, bądź też na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego i niektórych przepisów prawa prasowego łącznie³¹.

Ustawa Prawo prasowe modyfikuje tym samym reguły ogólne dotyczące odpowiedzialności prawnej. W przypadku, gdy jej postanowienia „stanowią ina-

²⁷ Komentarz do art. 127 KPC w: Zieliński, Flaga-Gieruszyńska 2014.

²⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2000 r., V CKN 60/00, *Orzeczenia Sądu Najwyższego. Izba Cywilna* 2000, nr 12, poz. 229, s. 76.

²⁹ O zakresie zastosowania ustawy Prawo prasowe z dnia 26 stycznia 1984 r. (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm., dalej: PP) zob. w szczególności komentarz do art. 7, 9 oraz 54 lit b, np. w: Kosmus, Kuczyński 2013.

³⁰ Komentarz do art. 14 PP w: Kosmus, Kuczyński 2013.

³¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8 lutego 2013 r., I ACa 1346/12 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015]; *Komentarz do art. 37 PP* w: Kosmus, Kuczyński 2013 oraz przytoczona tam literatura i orzecznictwo.

czej”, ma pierwszeństwo przed regułami ogólnymi, przewidzianymi w innych aktach prawnych, w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali*³². Wskazane przepisy Prawa prasowego mają dodatkowo ogromne znaczenie praktyczne z uwagi na okoliczność, iż w świetle jego art. 49 naruszenie art. 14 PP stanowi przestępstwo.

W przypadku poszkodowanego, którego prawo do wizerunku zostało naruszone, otwiera to możliwość dochodzenia swoich praw na drodze postępowania karnego. Dodatkowo, w przypadku uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia, zgodnie z art. 11 KPC ustalenia wydane w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Tym samym, jak podkreśla się w doktrynie i orzecznictwie, ustalenia co do popełnienia przestępstwa wyłączają możliwość dowodzenia okoliczności sprzecznych z tymi, które ustalił sąd karny. Związanie wyłącza możliwość i potrzebę sprawdzania ustaleń zawartych w sentencji prawomocnego wyroku skazującego³³.

Nie można również pominąć problemów związanych z żądaniem usunięcia bezprawnie rozpowszechnionego wizerunku przez podmioty odpowiadające za portale społecznościowe czy też witryny umożliwiające wymianę/przechowywanie plików. Niewątpliwie, zasadnicze żądania kierowane są do osoby odpowiedzialnej za naruszenia prawa, czyli np. do osoby publikującej zdjęcie na portalu społecznościowym. Jednak bardzo często będzie ona anonimowa, a ustalenie jej danych osobowych będzie znacznie utrudnione.

W celu ustalenia zakresu i przesłanek odpowiedzialności ww. podmiotów konieczne jest sięgnięcie do Ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną z dnia 18 lipca 2002 roku (dalej: ŚWU)³⁴. Zgodnie z jej art. 14 ust. 1 nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę, nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych. Na podstawie wskazanego przepisu Sąd Najwyższy wskazał, że odpowiedzialność podmiotu świadczącego hosting jest możliwa w dwóch przypadkach, a mianowicie: gdy posiada on wiedzę o bezprawnym charakterze udostępnionych za jego pośrednictwem danych, a także wtedy, gdy mimo otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej

³² Olszyński 2013 s. 340–341 i przytoczone tam orzecznictwo; Komentarz do art. 37 PP w: Kosmus, Kuczyński 2013, oraz przytoczona tam literatura i orzecznictwo.

³³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 czerwca 2013 r., I ACa 709/12 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015; Komentarz do art. 11 KPC w: Marciniak, Piasecki 2014.

³⁴ Dz.U. Nr 144, poz. 1204 ze zm.

wiadomości o bezprawnym charakterze udostępnionych danych nie uniemożliwił on dostępu do tych danych³⁵.

Problematyczne jest to, co należy uznać za „wiarygodną wiadomość o bezprawnym charakterze udostępnionych danych”, czy w szczególności pismo strony wskazujące na bezprawne rozpowszechnianie jej wizerunku połączone z żądaniem natychmiastowego zaprzestania naruszania jej praw można uznać za taką wiarygodną wiadomość. W wyroku z dnia 27 listopada 2013 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, że nie można się zgodzić z twierdzeniem, że źródłem uzyskania wiarygodnej informacji o bezprawnym charakterze wpisów internetowych mogły być pisma krytykowanego³⁶. Co do zasady uznać należy, że pisma tego podmiotu, który jest zainteresowany stwierdzeniem, że doszło do naruszenia jego dóbr osobistych, nie są wystarczające do uzyskania przez dostawcę usług internetowych wiarygodnej informacji, o której mowa w tym przepisie. Wprawdzie źródłem tych wiadomości mogą być nie tylko pisma urzędowe, ale także prywatne, jednak nie może to obejmować również pism samego zainteresowanego niezależnie od tego, czy zawarte w nim wiadomości są obiektywnie prawdziwe. Wiadomości takie mają bowiem charakter sporny, a nie wiarygodny. Odmienna wykładnia omawianego przepisu oznaczałaby zbyt dowolne i zbyt szerokie ograniczenie wolności wypowiedzi na dyskusyjnych forach internetowych, ponieważ w praktyce każde żądanie zainteresowanego podmiotu musiałoby automatycznie skutkować usunięciem lub zablokowaniem wskazanych przez niego wypowiedzi³⁷.

W świetle przytoczonego orzeczenia nasuwa się pytanie, czy w przypadku naruszenia prawa do wizerunku również możemy się posłużyć podobną argumentacją i wskazać, że pisma poszkodowanego, jako osoby zainteresowanej, nie mogą być uznane za wiarygodną informację w rozumieniu art. 14 ŚWU.

Na wstępie wskazać należy, iż – jak to zostało przedstawione w niniejszym artykule – w przypadku prawa do wizerunku również można mieć szereg wątpliwości, czy jest on rozpowszechniany bezprawnie. Automatyczne usuwanie treści prowadziłoby niewątpliwie do ograniczenia możliwości swobodnego rozpowszechniania twórczości oraz do innych niekorzystnych zjawisk, np. do pozbawienia relacji z imprez masowych części zdjęciowej. Każdy usługodawca będzie musiał sam dokonać wyboru, czy z uwagi na tzw. ostrożność procesową usunie sporne materiały, czy też mając na względzie np. wartość, jaką jest jak najdalej idący brak ingerencji w zamieszczane przez użytkowników materiały, odmówi ich usunięcia. Wybór będzie uzależniony w wielu przypadkach od wielkości podmiotu, jego zasobów finansowych itp. Nie ulega wątpliwości, że żądania rządu np. 100 tys. zł na dużym podmiocie nie zrobią żadnego wrażenia, w przeciwień-

³⁵ Uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2015 r., II CSK 747/13, Biul. SN 2015 nr 2 [www.sn.pl; 26.06.2015].

³⁶ I ACa 748/13 [www.orzeczenia.ms.gov.pl; 26.06.2015].

³⁷ Tamże.

stwie do małych rodzinnych firm, dla których już wydatek na obsługę prawną postępowania sądowego może być znacznym obciążeniem.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł porusza jedynie wybrane problemy związane z ochroną wizerunku. Oprócz omówionych przepisów ustawodawca wprowadził jeszcze inne liczne regulacje dotyczące wizerunku. W szczególności wskazać należy przepisy art. 13 ust. 2 i 3 PP, art. 280 § 1 pkt 2 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego³⁸, art. 357 § 1 KPK, art. 14 Ustawy o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r.³⁹ Wielość i złożoność regulacji prawnej wywołuje pewne trudności w kompleksowym ujęciu problemu ochrony wizerunku. Świadomość prawna społeczeństwa jest coraz większa i coraz szersza grupa osób pragnie aktywnie dochodzić swoich praw. Z tego względu w najbliższej przyszłości można się spodziewać wzrostu liczby spraw sądowych z tego zakresu. Ciągły rozwój mediów cyfrowych również ma w tym zakresie istotne znaczenie. Z uwagi na powyższe, wskazane w artykule problemy jeszcze przez długi czas będą wywoływać zainteresowanie zarówno doktryny, jak i orzecznictwa.

Bibliografia

- Barta J., Markiewicz R. (red.) (2009). *Media a dobra osobiste*. Warszawa.
- Ferenc-Szydełko E. (2010). *Prawo prasowe. Komentarz*, wyd. 3. Warszawa.
- Ferenc-Szydełko E. (red.) (2014). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Warszawa; dostępne: System Informacji Prawnej Legalis [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015].
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.) (2014). *Kodeks cywilny. Komentarz*. Warszawa; dostępne: System Informacji Prawnej Legalis [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015].
- Grzeszak T. (1997). *Naruszenie dóbr osobistych – glosa – I ACr 341/96. Monitor Prawniczy*, nr 8.
- Kosmus B., Kuczyński G. (red.) (2013). *Prawo prasowe. Komentarz*. Warszawa; dostępne: System Informacji Prawnej Legalis [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015].
- Marciniak A., Piasecki K. (red.) (2014). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 1–366, tom I*. Warszawa; dostępne: System Informacji Prawnej Legalis [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015].
- Olszyński M. (2013). W: M. Brzozowska-Pasieka, M. Olszyński, J. Pasieka. *Prawo prasowe. Komentarz*. Warszawa.
- Pietrzykowski K. (red.) (2015). *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1–499¹⁰, tom I*. Warszawa; dostępne: System Informacji Prawnej Legalis [<http://www.legalis.pl>; 26.06.2015].
- Siwicki M. (2014). *Google Street View a ochrona prywatności, wizerunku i praw autorskich. Monitor Prawniczy*, nr 18.

³⁸ Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm. (dalej: KPK).

³⁹ Dz.U. Nr 127, poz. 857 ze zm.

- Tylec G. (2011). Naruszenie wizerunku osoby publicznej – materiały promocyjne – glosa – I CSK 72/09. *Monitor Prawniczy*, nr 3.
- Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K. (2014). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa.

STRESZCZENIE

Kwestie związane z ochroną wizerunku we współczesnym świecie mediów cyfrowych są niezwykle istotne. Obecnie każdy telefon komórkowy zaopatrzony jest w aparat cyfrowy, który może robić zdjęcia i nagrywać sekwencje wideo, jak również – za przysłowiowym naciśnięciem jednego klawisza – publikować te nagrania na portalach społecznościowych czy też na poszczególnych witrynach WWW. Z wielu powodów osoba widoczna na zdjęciu/filmie może sobie nie życzyć, aby jej wizerunek był rozpowszechniany (np. podczas upadku, interwencji służb mundurowych itp.). Każdy ma prawo decydować, w jakich sytuacjach będzie publikowany jego wizerunek w sieci.

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie regulacji prawnych dotyczących ochrony wizerunku, jak również wskazanie podstaw jego ochrony w świetle obowiązujących przepisów, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszego orzecznictwa sądów powszechnych w tym zakresie. Świadomość prawna społeczeństwa jest coraz większa i coraz szersza grupa osób pragnie aktywnie dochodzić swoich praw. Z tego względu w najbliższej przyszłości można się spodziewać wzrostu liczby spraw sądowych z tego zakresu. Ciągły rozwój mediów cyfrowych również ma tutaj istotne znaczenie. Z uwagi na powyższe, wskazane w artykule problemy jeszcze przez długi czas będą wywoływać zainteresowanie zarówno doktryny, jak i orzecznictwa.

Słowa kluczowe: wizerunek, dobra osobiste, prawo prasowe, prawo autorskie, prawo cywilne